

Αγαπητές φίλες και φίλοι,

Θα αξιοποιήσω τον χρόνο που έχω, για να παραθέσω κάποια στοιχεία σχετικά με το πώς γράφτηκε αυτό το βιβλίο, τα οποία θεωρώ ότι θα φανούν χρήσιμα και κατά την ανάγνωσή του.

Η περιπέτεια της Προκουμαίας της Σμύρνης, που για εμάς ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2012, είχε ως κίνητρο την ανάγκη να κατανοήσουμε την τοπογραφία ενός χώρου, που επειδή μας ήταν ήδη οικείος, θεωρούσαμε ότι μας είναι και γνωστός. Πολύ γρήγορα όμως διαπιστώσαμε ότι τα πράγματα δεν ήταν έτσι όπως φαίνονταν.

Στις **εκατοντάδες καρτ-ποστάλ** και τα **πλάνα**, ιδίως αυτά από την καταστροφή του 1922, λίγα πράγματα ήταν αναγνωρίσιμα πέρα από το κεντρικό τους θέμα. Ονόματα, τοπόσημα, ακόμα και τα ίδια τα κτήρια της προκουμαίας, περιγραφές των οποίων συναντούσαμε στις πηγές και τις μαρτυρίες, ήταν πολύ δύσκολο να εντοπιστούν στον χώρο με ακρίβεια.

Με μία δόση υπερβολής, θα πρόσθετα ότι **σχεδόν έναν αιώνα μετά το 1922**, η τότε εικόνα της προκουμαίας της Σμύρνης, ειδικά μετά τη φωτιά, ήταν τόσο θολή ώστε να συγχέεται ακόμα και από ειδικούς με την τότε προκουμαία της Θεσσαλονίκης, μιας πόλης που επίσης καταστράφηκε από πυρκαγιά, το 1917.

Καθώς λοιπόν **όσοι θα μπορούσαν να μας ξεδιαλύνουν τις απορίες**, δηλαδή όσοι είδαν και έζησαν την προκουμαία, είχαν ήδη φύγει, **το έργο μας έμοιαζε ιδιαίτερα δύσκολο**. Η **μέθοδος** που επιλέξαμε για να ξετυλίξουμε το κουβάρι και να αποκαταστήσουμε τη σχέση μας με την ιστορική πραγματικότητα, ήταν να βρούμε καταρχήν **χάρτες** που απεικόνιζαν την Προκουμαία πριν από την Καταστροφή, και αξιοποιώντας τους να φτιάξουμε τον **δικό μας καμβά**, πάνω στον οποίο θα τοποθετούσαμε τα ευρήματά μας.

Ξεκινώντας από το **βόρειο άκρο**, την **Πούντα** και φτάνοντας μέχρι το **νότιο**, τους **Στρατώνες**, αποδόθηκε σε κάθε οικοδομικό τετράγωνο ένα από τα **26 γράμματα του λατινικού αλφαβήτου**, ενώ σε κάθε κτίσμα του τετραγώνου προστέθηκε ένας αριθμός, δημιουργώντας έτσι μία αλληλουχία κωδικών, από το A1 έως το Z2. Παράλληλα, μας διευκόλυνε ιδιαίτερα η διαπιστωμένη **ομοιογένεια των χρήσεων γης**, που μας επέτρεψε να χωρίσουμε την Προκουμαία σε **4 μεγάλες διαδοχικές ενότητες**:

το **Οικιστικό** και το **Κοσμικό τμήμα**, που περιέχονται στον πρώτο τόμο του βιβλίου, και το **Εμπορικό** και το **Διοικητικό** που είναι στον δεύτερο.

Μπροστά μας, είχαμε ένα **παζλ μήκους πάνω από 3 χιλιόμετρα**, που έπρεπε να συμπληρωθεί με περισσότερα από 200 κομμάτια, όσα και τα κτίσματα δηλαδή, για τη συντριπτική πλειονότητα των οποίων δεν γνωρίζαμε σχεδόν τίποτα, ούτε καν την όψη τους. Για κάθε ένα από αυτά, έπρεπε να **συγκροτήσουμε μία ταυτότητα**, συγκεντρώνοντας όσο πιο πολλές πληροφορίες μπορούσαμε να βρούμε, σε **εμπορικούς οδηγούς, εφημερίδες, απομνημονεύματα** και αλλού, ενώ παράλληλα καρτ-ποστάλ και φωτογραφίες ταξινομήθηκαν τόσο γεωγραφικά όσο και χρονικά. Σχεδόν από την αρχή άλλωστε, αποφασίσαμε ότι η έρευνά μας, αν και είχε ως έτος αναφοράς το 1922, θα εκτεινόταν από την κατασκευή της προκουμαίας, το 1875, μέχρι το σήμερα, με σκοπό ν' αποκτήσουμε μια όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα της προκουμαίας.

Η εμβληματική εικόνα της φλεγόμενης προκουμαίας είναι και θα είναι συνώνυμη με την Μικρασιατική Καταστροφή. **Όμως η ιστορία της Σμύρνης δεν άρχισε και δεν τελείωσε το Σεπτέμβριο του 1922**. Εμείς, όπως εύστοχα διατύπωσε αρθρογράφος στον τύπο, στρέψαμε το βλέμμα μας και σε προηγούμενες περιόδους, εποχές κοσμοπολιτισμού, δημιουργικότητας και

προόδου, όταν το μέλλον της ελληνικής κοινότητας και της πόλης ήταν ακόμη ανοικτό, και προσπαθήσαμε να συμπληρώσουμε την εικόνα της Σμύρνης με τη φωτεινή της όψη.

Με ειλικρίνεια μπορούμε να ομολογήσουμε πως δεν ήμασταν προετοιμασμένοι για όσα θα ανακαλύπταμε. Κατοικίες, μέγαρα και προξενεία, θέατρα, κινηματογράφοι και καφεζυθοπωλεία, δίπλα σε ξενοδοχεία, αποθήκες, γραφεία και διοικητικά κτήρια, όταν αποτυπώθηκαν και απέκτησαν υπόσταση, συνέθεσαν το λαμπρό πανόραμα της Σμύρνης, της σημαντικότερης θαλάσσιας πύλης της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Εδώ, **σε μία στενή λωρίδα γης**, χτυπούσε η **καρδιά** μιας πόλης όπου ζούσε, δραστηριοποιούνταν επιχειρηματικά και διασκέδαζε ένα πολύχρωμο μωσαϊκό ανθρώπων από διαφορετικές κοινότητες: Έλληνες, Αρμένιοι, Εβραίοι, Λεβαντίνοι και Τούρκοι. Το **θρυλικό Και**, ένα μεγαλεπήβολο τεχνικό έργο και παράλληλα το σύμβολο μίας ολόκληρης εποχής, ήταν η αφορμή για να αναζητήσουμε τα ίχνη της εδώ παρουσίας τους.

Όμως **για να προσεγγίσουμε τους πρωταγωνιστές της ιστορίας μας**, έπρεπε έστω και νοερά να ζήσουμε την καθημερινότητά τους. Μαζί τους, γίναμε κι εμείς καπνέμποροι, ασφαλιστές, τραπεζίτες, εξαγωγείς ξηρών οπωρών, εφοπλιστές, μεγαλέμποροι χαλιών, αλευροβιομήχανοι, αλλά και παντός είδους μεσίτες, θιασάρχες, λεμβούχοι, νταήδες, καφενετζήδες, ξενοδόχοι κ.ο.κ.

Πήραμε το βαποράκι της Χαμιντιέ για το Κορδελιό, παρακολουθήσαμε τις λεμβοδρομίες, μπήκαμε στις λέσχες - στα κλουμπ, όπως τα έλεγαν -, γιορτάσαμε μαζί με όλη τη Σμύρνη την ανακήρυξη του Συντάγματος του 1908, ακούσαμε τα φημισμένα Πολιτάκια στου Φώτη και χειροκροτήσαμε την Κοτοπούλη στου Λουκά, στα πρώτα της βήματα στο θεατρικό σανίδι.

Στις **2 Μαΐου του 1919**, με το παλιό ημερολόγιο, είδαμε να αποβιβάζεται εν μέσω πανηγυρισμών ο Ελληνικός στρατός, και στις **27 Αυγούστου του 1922** να καταλαμβάνουν την πόλη οι Τούρκοι, την ώρα που το δράμα των προσφύγων κορυφωνόταν.

Είναι δεκάδες οι μικρές ή μεγάλες ιστορίες και τα περιστατικά στην Προκουμαία που καταγράφηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας, και τα οποία μεταφέραμε κατόπιν στο βιβλίο.

Έχοντας κατά νου όλα τα παραπάνω, ο **αναγνώστης** μπορεί να προσεγγίσει το περιεχόμενο του βιβλίου με πολλούς διαφορετικούς τρόπους:

- **ονομαστικά**, αναζητώντας στο πλούσιο Ευρετήριο ένα πρόσωπο, μία επιχείρηση ή έναν τόπο,
- **θεματικά**, εστιάζοντας σε ένα είδος δραστηριότητας ή στο προϊόν που τον ενδιαφέρει,
- **γεωγραφικά**, ανά τμήμα της Προκουμαίας, και τέλος
- **χρονικά**, με βάση το ιστορικό πλαίσιο, όπως αυτό αναπτύσσεται στην Εισαγωγή.

Όποιον τρόπο κι αν επιλέξει, ελπίζουμε ότι θα τον βοηθήσει να κατανοήσει καλύτερα τον **χώρο** και την **εποχή**, και να οδηγηθεί στα δικά του συμπεράσματα.

Από την πλευρά μας, κινηθήκαμε σταθερά με οδηγό τη δίψα μας να ψάξουμε και να μάθουμε, αλλά και την αγάπη για το αντικείμενο της έρευνάς μας, δηλαδή τη Σμύρνη και τους ανθρώπους της. Παράλληλα προσπαθήσαμε να αποφύγουμε τις αβάσιμες εικασίες και την αναπαραγωγή στερεοτύπων, ενώ τηρήσαμε επιφυλακτική στάση απέναντι σε όσα θεωρούνταν επί δεκαετίες ως δεδομένα, πάντοτε όμως με σεβασμό στο έργο των παλαιότερων Σμυρναιογράφων, όπως ο Σολομωνίδης, ο Προκοπίου, ο Αρχιγένης κ.ά., καθώς και στις συνθήκες υπό τις οποίες εκείνοι έγραψαν.

Σταδιακά, η εικόνα που συνθέσαμε για την προκυμαία της Σμύρνης απέκτησε τις πραγματικές της διαστάσεις, και έπαψε να είναι πια θολή.

Σας ευχαριστώ.